

Esther Gerritsen – Stil zijn in het wild gewemel. Tekst A (zonder uitleg)

uit: *Bevoorrecht bewustzijn* (De Geus, 2000, p. 33-45).

Stil zijn in het wild gewemel

Wakker geworden. Er is geen enkele dag, in mijn hele leven niet, die ik kon overslaan. Ik weet hoe ik straks de schooldeur zal opendoen: hij is zwaar en ik moet er met twee handen en mijn hele gewicht tegenaan duwen. Zo duw ik mezelf het sociale leven in. Ik zal iemand tegenkomen in de gang, iemand van wie ik niet weet of ik 'm officieel ken, al weet ik de naam. Ik kijk de ander aan en de ander zegt me gedag op een manier alsof hij medelijden met me heeft.

De fout is dat ik mensen te lang aankijk. Ik weet niet hoe ik me moet gedragen en dus kijk ik de mensen maar aan, dat lijkt me dan beleefd en dan gaan ze gedag zeggen. Daar heb ik kennelijk om gevraagd en dan is het al te laat, ik moet gedag terug zeggen.

Ik zou ze eens moeten zeggen dat het niet de bedoeling is, dat ze het niet hoeven te doen, dat ik het ook goedvind als ze niks zeggen, dat ze best weg mogen kijken.

Ik kan ook een echte bekende tegenkomen. Dan ben ik in gesprek en zeg voorbijgangers achteloos gedag, alsof het de normaalste zaak van de wereld is. Maar de voorbijgangers kijken me geniepig aan en ik weet wat ze denken: Wacht maar tot we je alleen tegenkomen.

Ik heb mijn ogen opgedaan. Blijkbaar toch nieuwsgierig. Ik kijk naar het kleine gat in de houten vloer, naast de tv. Daar is gisteren een dikke zwarte tor uit gekropen. Die zou nu in mijn wasmand kunnen zitten. Of in de ochtendjas die ik zo aan moet trekken.

Ik kijk naar het verre uiteinde van mijn lichaam, naar mijn voeten. Die benen zijn te lang, denk ik vaak, ze kunnen onmogelijk van mij zijn. Niet eens zo'n vreemde gedachte als ik bedenk dat ik toch het grootste gedeelte van mijn leven kleiner ben geweest dan ik nu ben.

Ik sta op en trek mijn ochtendjas aan. Er zit geen tor in.

Ik sta midden in mijn kamer, ogenschijnlijk klaar voor de dag, maar ik aarzel om te beginnen. Tegen mijn gewoonte in schuif ik de gordijnen een stukje open om naar buiten te kijken. De huizen aan de overkant staan verdacht dicht bij mijn raam en de kleuren zijn pijnlijk helder. De hele buurt heeft vannacht de kozijnen opnieuw geschilderd met witte hoogglanslak. De dakpannen zijn ook roder dan gisteren. Of het komt doordat ze afsteken tegen een lucht die zo blauw is dat er misselijk van wordt. De huizen die recht tegenover het mijne horen te staan zijn verdwenen en er zijn groteske kopieën voor in de plaats gekomen.

Ik loop naar de spiegel, alsof daar een verklaring te vinden is. In plaats van het gezicht dat ik normaal zie, en waar mijn neus, mond en ogen onopvallend onderdeel van zijn, zie ik nu alleen mijn neus, mijn mond en mijn ogen, die uit het gezicht springen alsof ze de spiegel van schrik willen laten barsten.

Het rare hoofd uit de spiegel krijgt z'n dagelijkse gedachten: Hoe laat is het? Wat voor dag is het? Zijn de winkels al open? De dagelijkse gedachten zetten de huizen terug op hun normale plaats. De kleuren vervagen. Mijn neus valt in de spiegel ineens nauwelijks meer op. Ik hoor nu gerustgesteld te zijn. Het is acht uur. Het is maandag, de winkels zijn nog niet

open, denkt het hoofd, en alles ziet er inderdaad weer uit als altijd, maar dat stelt me helemaal niet gerust.

Handdoek weggrissen, over mijn schouder gooien, theepot pakken, trap op, water opzetten, douchen. Ik verbrand bijna mijn vingers als ik de warme kraan opendraai en op mijn vingers let in plaats van op de sproeier.

Op het douchegordijn staan groene en gele dolfijnen met blauwe golven, en roze en gele vlekken met blauwe randen. De kleuren zijn zo fel en verschillend dat het vreemd is dat ze allemaal hetzelfde aanvoelde wanneer ik ze aanraak.

Ik douche eeuwig, of niet. Onder de douche is geen tijd, die komt daarna pas weer. Ik draai de kranen dicht. Ik stap de douchebak uit, de tijd in, zet thee en loop weer naar beneden. Elke ochtend dat ik deze trap af loop denk ik aan de keer dat ik eraf zal vallen en het kokende theewater over me heen zal krijgen. Dit keer red ik het weer. Nu alle gordijnen nog even dichthouden en zonder kleren lopen. Als ik ze zo dan toch aantrek, weet ik tenminste waar mijn lichaam ophoudt en mijn kleren beginnen.

Maar de kleren moeten aan, de gordijnen moeten open, de dag moet beginnen. De dag is begonnen. De tas stop ik te vol met te veel spullen. Alles wat ik nodig zou kunnen hebben moet voorhanden zijn. Ik heb geen brood in huis, dus stop ik vier appels in mijn tas. Natuurlijk ga ik te vroeg weg. Ik ben altijd bang om te laat te komen. Zodra ik op mijn fiets zit, denk ik dat ik te laat ben. Geef mij een fiets en ik heb haast.

Onze wijk: straten met klinkers, aan weerszijden geparkeerde auto's; opvallend rustig. Het is leuker om dit stukje te lopen, omdat je onderweg zeker een stuk of vier, vijf katten op het trottoir tegenkomt. Ik kijk de katten vriendelijk aan en loop rustig op ze af. Ze kijken terug en blijven zitten. Als ik bijna naast ze ben, stamp ik hard op de grond zodat ze verschrikt wegschieten. Ik ben er nog niet achter hoe ik ditzelfde effect op de fiets kan bereiken.

Na onze wijk komen de lange drukke wegen. De verkeerslichten zijn al van ver te zien. De groene lichten staren me onheilspellend aan, met de aankondiging van het rood al in zich. Ik let angstvallig op de verkeerslichten, net zoals ik angstvallig op de wachtende auto's let die altijd klaar staan om mij aan te rijden. De dagen waarop ik denk: mij mag je omver rijden, kom ik niet eens bijna onder een auto. Op die dagen is het verkeer overdreven veilig.

Voor mij doemen gezichten op. Alsof ik spiegels in rijd ga ik fietsers tegenmoet. Een gezicht, een blik, haarkleur en flits, ze gaan door me heen. Langs de gracht kijk ik hoe de bomen op me afkomen. Ik kijk naar een film. De camera slingert met grote snelheid de weg in. Ik ben de camera niet, ik ben de toeschouwer. Want ik rijd niet op de bomen af, de bomen komen naar mij toe.

Maar de bomen moeten plaatsmaken voor de gedachte aan school. De school die nog lang niet begin: want ik heb veel te hard gefietst. Ik wil boterkoek.

Ik stop voor de bakker, ga naar binnen, hou de deur open voor iemand anders. Als ik binnen sta, merk ik dat de iemand anders naar me staat te kijken. Ik kijk terug. Een bekende, iemand waarmee ik heb gepraat op een feestje. Gelukkig ziet ze er verward uit, daar kan ik mee omgaan.

'O hoi' en 'Goh, ik dacht al, wat staat dat mens te kijken'. Gelach. Ik ben aan de beurt.

'Ga jij maar eerst', zeg ik. Ze neemt een half gesneden van iets gezonds.

'Ik weet nog niet wat ik wil', zeg ik.

'Neen de andere helft', zegt ze.

'Doe mij maar de andere helft', zeg ik. 's Morgens vroeg is gehoorzamen wel zo gemakkelijk. Ze gaat weg, we zeggen gedag.

'Anders nog iets?' vraagt de bakker en ik vraag om de boterkoek. Nu even lopen met de fiets aan de hand, boterkoek eten, op de fiets stappen, boterkoek blijven eten en net voor school de boterkoek in mijn jaszak frommelen.

Ik neem de tijd om mijn fiets op slot te zetten. Vervolgens twee handen tegen de deur en met mijn hele gewicht duwen. In de gang kom ik niemand tegen. Zelfs geen volslagen onbekende die je met goed fatsoen geen gedag kunt zeggen.

Een lege kantine. Alleen. De stoelen staan op de tafels. Wat als er niemand komt? Als er geen les is? Als er geen school is? Geen school bestaat? Tegen beter weten in trek ik mijn jas uit. Wat als er niks gebeurt? Wat als er niks gaat gebeuren? Wat als dit een voorstelling is die niet begint, is afgelopen? Of dat ze tegen me zeggen: 'Sorry, je leven is afgelopen.'

De gedachte dat elke niet-afgelaste voorstelling weer ophoudt.

Waarom is die kantine zo leeg? Waarom is hier niemand?

Of dat je doodgaat, maar dat je leven doorgaat.

Dat je niet geboren bent, maar dood bent gegaan.

Dat dit het 'na je leven' is.

Dat de voorstelling voorbij is. Dat er niks gebeurt. Zelfs niks erg gebeurt.

Een deur. Voetstappen. Een gezicht.

'Hoi.'

'Goeiemorgen.' Meer gezichten. Glimlachen. Jassen. Tassen.

'Kun je een rijksdaalder wisselen?' Deuren die opengaan.

Nieuwe mensen die binnenkomen.

'Nee, ik kan niet wisselen.' Sjaal die op de grond valt.

'Heb je dan twee kwartjes voor me?' Geluid van de koffieautomaat. Muntjes die vallen omdat de automaat ze niet accepteert.

'Hé Margreet, weer beter?' Sjaal oprapen.

'Ja, twee kwartjes heb ik wel.' Glimlachen naar Tony omdat hij zo lang niet op school was.

'Wacht, neem ook koffie voor mij mee.' Tas van tafel halen.

'Wat moet je in je koffie?'

'Niks.' Hand opsteken naar Jantien aan de andere kant van de kantine.

'Ja, zwart.' Op de klok kijken.

'Is Roy er al?' Koffie aannemen.

'Roy is al boven.' Koffie op tafel zetten. Jas pakken. Tas pakken. Koffie in de andere hand. Trap op. Niet knoeien. Nu het lokaal achteloos voorbijlopen. Koffie op de vensterbank zetten. Wat moet ik met koffie? Ik hou niet eens van koffie. Dezelfde trappen af naar beneden. Komt niemand me achterna? Natuurlijk komt niemand me achterna. Dezelfde zware deur door, nu trekken, mijn hele lichaam hangt nog een laatste moment in het schoolgebouw, voor het de openlucht in gaat.

Voor de school staat een bankje. Daar ga ik zitten. De lessen komen vandaag ongelegen. Ik ben niet in stemming voor vragen, al weet ik heus wel hoe ik me daaruit moet redden.

Zaak is dat je korte antwoorden geeft en verder je mond stijf dichthoudt. Niet het idee geven dat je nog iets te vertellen hebt en verwachtingsvolle stiltes voorkomen. Ik heb het al vaak genoeg geprobeerd, gewoon doorpraten zodat het misschien vanzelf duidelijk wordt. Maar ik weet dan nooit wanneer ik moet stoppen, en mijn nek trekt mijn hoofd altijd een beetje schuin omhoog. Ik kan het uit alle macht proberen, maar die nek komt niet meer recht. Mijn ogen hebben de horizon allang verloren en ik hoor hoe er steeds meer onzin uit mijn mond komt. Dit bespaar ik mezelf tegenwoordig. Ik hou het kort en doe net alsof het duidelijk is wat ik zeg. Laat de anderen zich maar dom voelen.

Voorlopig kan ik hier op de bank blijven zitten, totdat de les is afgelopen en er bekende mensen naar buiten kunnen komen. Voor mij schieten auto's voorbij, achter mij voetstappen. Er komt iemand uit de school. Ik kijk voor me. De voetstappen gaan me voorbij. Het is iemand van de administratie, iemand die me gedag zou zeggen als ze me had gezien. Ze blijft staan op de stoep en kijkt naar rechts. Daar komt geen auto aan. Ik wacht tot ze naar links kijkt. Dat doet ze niet. Haar rechtervoet is al op straat, terwijl er van links een taxi komt. Een witte. Ik vraag me af of hij haar zal raken. Daarna het idee dat ik iets kan roepen: kijk uit, links! of zo. Maar dan stopt ze of loopt ze terug en zal ik nooit weten of die taxi haar geraakt zou hebben. Ik zeg niets. De taxi gaat wel erg snel, dan een hard claxon. De vrouw schrikt, staat stil en kijkt naar links. De taxi wijkt uit en schiet voor haar langs. Een zin in mijn hoofd: De taxi zou haar niet geraakt hebben.

Of:

Ik zeg niks. Die taxi gaat wel erg snel, dan een harde claxon. De vrouw schrikt en kijkt naar links. De taxi wijkt niet uit. Dan komt de klap, precies zoals verwacht. Ze wordt in haar zij geraakt. Haar lichaam maakt een rare draai – waardoor ik even haar gezicht zie – en slaat tegen de grond. Ik hoor remmen, maar de auto komt pas een paar meter verder tot stilstand. Het lichaam van de mevrouw van de administratie is onder de witte taxi verdwenen. Een zin in mijn hoofd: De taxi zou haar wél geraakt hebben.

Ik moet hier weg voor de les voorbij is, voor er bekende mensen naar buiten kunnen komen. Ik pak mijn fiets en ik rijd richting Hoog Catharijne.

Alles is anders dan vanmorgen, op weg naar school. Ik hoef me nu niet te haasten om nog net over te kunnen steken, want het groene licht is gewoon groen licht. Ik ben nu een van die mensen aan wie ik me vanmorgen ergerde, iemand die overal in de weg staat omdat hij alles op zijn gemak doet. Die in de weg staat in het verkeer. Die in de weg staat bij de rij voor de koffieautomaat. Die in de weg staat in de supermarkt, met zijn karretje de doorgangen blokkeert. Die in de weg staat als het licht op groen springt en alle fietsers optrekken.

Ik zie het nu. De mensen trekken lijnen door de stad. Gekrulde, zigzaggende, hoekige en scheve lijnen. Vanmorgen nog moet ik gedacht hebben dat elke lijn rechtdoor liep, want ik remde af voor elke lijn die mij tegenmoetkwam. Voor elke fiets, auto, voetganger, hond. Ik remde voor niets, omdat niemand van plan was zijn lijnen door te trekken, dwars door en over de mijne heen.

Ik neem de mooiste ingang, met de roltrap naar de automatische draaideur. Een oude vrouw stapt voor me de draaideur in. Ze duwt ertegen, en hij stopt. Ze kijkt om zich heen. Ik doe alsof ik haar niet zie. Ze laat los, en de deur draait verder. Opgelucht zet ze haar handen er weer tegenaan waardoor hij opnieuw stopt. Van de andere kant zijn een man en een vrouw

de draaideur in gegaan. Ze kijken alsof ze die vrouw wel eens even zullen helpen en duwen ook. Ze zien de grote sticker met NIET DUWEN niet en ik bemoei me nergens mee. De drie mensen zien er eensgezind uit als ze elkaar aankijken en boos hun hoofden schudden uit protest tegen de elektrische draaideur. Ze laten hun handen zakken en de deur draait verder. Iedereen is opgelucht en zet zijn handen weer tegen de deur, en weer staan we stil. Nu kijken de mensen naar mij. Ik lach een beetje stompzinig naar ze. Aan mij hebben ze ook niets en de handen gaan in een wanhoopsgebaar de lucht in.

Daar gaan we weer en ik kom uiteindelijk in Hoog Catharijne. Hoofdschuddend loopt de oude vrouw Hoog Catharijne in, steeds verder van de draaideur vandaan die nu ongestoord zijn rondjes draait.

Het dak is doorzichtig. Buiten steken bruine gebouwen met blinde ramen hoog boven Hoog Catharijne uit. Die lijken te zeggen dat het niet alleen hierbinnen Hoog Catharijne is, maar dat de hele wereld bestaat uit Hoog Catharijne. Er is geen enkel raam hier waarachter je bomen of groen zelfs maar kunt vermoeden. Ik leg mijn hoofd in mijn nek en kijk naar het dak terwijl ik verder loop. Dit heb ik al vaker gedaan, dus ik weet dat ik niet zal botsen. Als de mensen zien dat ik hen niet kan zien, passen ze op dat ze niet tegen me op lopen. Ze behandelen me als een blinde. Zij zien voor mij en ik kan me te goed doen aan het uitzicht.

Klokken zijn hier niet, die zijn zorgvuldig verborgen gehouden. Hier bestaat geen tijd, behalve sluitingstijd. Het wordt hier niet donker 's nachts. Een dag overslaan kan niet, maar in Hoog Catharijne komt het aardig in de buurt. Ik loop hier naar binnen en de tijd stopt. De dingen die ik hier doe hebben geen effect, er bestaan hier geen gevolgen. Als ik hier weer uit loop, gaat de tijd verder waar hij gestopt is. Tijd die ik hier doorbreng is overgeslagen tijd.

Ik kom langs het Stiltecentrum en blijf staan om het gedicht te lezen dat op de muur naast de telefooncel staat.

Stil zijn in het wild gewemel
van een wereld zó ontzind
stil, en dromen van een wereld
waar het zwakste overwint.

Het grote kruispunt. Twee zijarmen komen uit op de grootste verkeersader, die van de hoofdingang naar de stationshal. Ik steek over om de andere zijarm te bereiken. Er staat een groepje mensen voor de tv-winkel. Ik blijf staan. Mr. Bean is op tv. Een oude man staat tegen een groen vuilnisbak geleund. Steeds al hij moet lachen kijkt hij de andere mensen aan.

De aflevering heet *Mr. Bean goes to town*. Mr. Bean staat op de stoep. Hij trekt zijn schoen uit omdat er iets in zijn sok zit. Hij zet zijn schoen op het dak van de auto naast hem en kijkt in zijn sok. De auto rijdt weg. Als Mr. Bean opkijkt ziet hij nog net hoe in de verte zijn schoen wegrijdt. Hij hinkelt op één schoen achter de auto aan. De man die tegen de vuilnisbak leunt kijkt me aan. We lachen. Niet naar elkaar, maar om Mr. Bean. Mr. Bean gaat nu naar een schoenenwinkel. Hij wil maar één schoen kopen. Er komen meer mensen voor de tv staan. De plaatsen worden aangepast, de kring groter gemaakt, de kleinere mensen vooraan. De verkoper wil Mr. Bean niet één schoen verkopen. Mr. Bean wordt kwaad. Dan ziet hij de auto met zijn schoen erop voorbijkomen. Hij hinkelt de schoenenwinkel uit, achter de auto aan.

De aftiteling rolt over Mr. Bean heen. De man die tegen de vuilnisbak leunde, leunt niet meer. Hij kijkt de mensen nog eens lachend aan, maar de meeste zijn alweer doorgelopen en hebben niets meer met de man te maken.

Ik loop verder en ga bij C & A naar binnen. Het is de eerste winkel waar we altijd heen gaan als ik met mijn moeder ga winkelen. Vooral als er olifantenkorting is en er olifantengeluiden uit de geluidsboxen komen. Nu is het er stil. Er lopen een paar vrouwen rond die mijn moeder zouden kunnen zijn, maar het niet zijn. Ze kijken me ook niet aan alsof ze mijn moeder zouden willen zijn. Ze voelen zacht aan. Voelen mag, ruiken niet. Met de trui in mijn hand wrijf ik langs mijn neus, hij ruikt naar nieuw. Had ik kunnen weten.

Sommige artikelen zijn niet beveiligd. Ik pak vier kledingstukken met de trui in het midden, en loop naar de paskamers. Omdat het niet druk is staat er niemand te controleren. In het pashokje heb ik alle tijd om de trui in mijn tas te stoppen. Er zijn geen camera's. Ik sta voor een grote passpiegel onder tl-licht. Dat licht werkt op mijn geweten. Ik heb meteen een hekel aan het mens in de spiegel, maar de trui zit al in mijn tas. Omdat ik het nu eenmaal zo bedacht heb, omdat het uitgevoerd moet worden om te weten wat er gebeurt. Toen ik veertien was kon ik dit zonder na te denken doen. Vond ik dat ik er recht op had. Ik ben geen veertien meer.

Met de kledingstukken loop ik terug naar de rekken. Gehaast hang ik ze op verkeerde plekken terug en loop naar de uitgang, met de trui in mijn tas. Als ik tussen de alarmschotten door loop, openen alle poriën van mijn lichaam zich, een warme deken tussen mij en mijn kleren. Buiten mij is stilte, geen alarm. Ik ben de winkel uit. Blind loop ik verder, van de winkel vandaan. Een geweten is een lastig ding, het slaat pas toe op het moment dat he niet meer terug kunt. Op het moment dat niemand me meer achterna zal komen, kom ik mezelf achterna: ik zie mezelf zitten bij mijn moeder. In mijn nieuwe trui.

'Nieuwe trui?' vraagt ze.

'Ja,' zeg ik, 'olifantenkorting.'

Ik neem een appel en kom in de uiterste hoek van de zijarm. Een parkje, midden in Hoog Catharijne. Een fontein, bankjes en volle groene prullenbakken, waar je bijen omheen zou verwachten. Zouden er 's zomers ook bijen in Hoog Catharijne komen? Dan moeten ze wel door een elektrische schuif- of draaideur. Gaat een elektrische schuifdeur open voor een bij? Terwijl ik de appel eet, blijf ik naast zo'n groene prullenbak staan.

Het is hier erg rustig. Winkeliers staan zich voor hun winkels te vervelen. Een Indiaas uitzierende man staat met zijn benen gespreid en zijn armen gekruist voor een kledingzaak die Dynasty heet. Naast hem staan rekken met glitterjurken in de vreemdste kleuren, jurken die ik alleen ken van rekken waar ze aan hangen, niet van mensen die ze dragen.

De appel is op, het klokhuis is weg. Ik heb nu geen reden meer om naast de groene prullenbak te staan. Ik kan dezelfde weg teruglopen. Kan. Eén keer Hoog Catharijne doorkruisen is acceptabel, maar het idee om nog een keer diezelfde wegen te lopen maakt me onrustig.

Zo moet zwerven beginnen: gewoon op een dag dezelfde wegen weer terug lopen. Ik doe een paar langzame stappen van de prullenbak vandaan, met als doel: weg van de prullenbak.

Maar dat doel staat maar een paar meter en zo lijkt er toch eenzelfde weg terug te zijn begonnen.

Er zit geen verhaal in vandaag. Ik slenter een beetje. Om me heen wordt het drukker. Ik wist niet dat het kon, maar ik voel me net plankton. Gewoon een beetje met de stroom op en neer drijven, zonder zelf te bewegen. Ik blijf stilstaan. Ik trek even geen lijn. Ik ben een punt. Een punt staat in de weg van de lijnen. Mensen moeten bochten maken om niet tegen me op te botsen. Een zachte duw tegen mijn schouder. Ik hoor een zucht, iemand ergert zich. Ik loop door.